

Latviešu valodas
aģentūra

„Latvijas mācība”: starptautisko skolu pedagogu darba pieredze

„Latvijas mācība”: starptautisko skolu pedagogu darba pieredze

Latviešu valodas
aģentūra

2022

Izdevuma ISBN 978-9934-617-19-5

Izdevuma UDK 37(474.3)

Izdevuma autorzīme: St163

„Latvijas mācība”: starptautisko skolu pedagogu darba pieredze

Rīga: LVA, 2022, 26 lpp.

SATURS

Priekšvārds	5
I.	
Starptautiskās skolas un to darbības regulējums Latvijas Republikā	7
<i>I. J. Mihailovs</i>	
II.	
Aculiecinieku stāsti un pierakstītās atmiņas – nozīmīgs avots temata „Latvijas iedzīvotāju likteņi 20. gadsimtā” apgūvē	12
<i>I. Lorence</i>	
Nepabeigto teikumu metodes izmantojums rakstītprasmes pilnveidei Latvijas mācībā vidusskolā	15
<i>E. Bērziņš</i>	
Skolēna emuārs kā mācīšanās rīks mācību priekšmeta „Latvijas mācība” apgūvē	20
<i>J. Kalniņš</i>	

PRIEKŠVĀRDS

Mūsdienu pasaulē, kad valstu un valodu robežas kļūst aizvien nosacītākas un cilvēks var izvēlēties, kurā valstī dzīvot, mācīties un strādāt, starptautisko skolu vieta un loma arvien pieaug. Latvijā 2019./2020. mācību gadā starptautiskās visu līmeņu vispārējās izglītības programmas, ieskaitot pirmsskolas izglītības programmas, īsteno sešas privātās izglītības iestādes: Latvijas Starptautiskā skola (*International School of Latvia*), Rīgas Starptautiskā skola (*International School of Riga*), Britu vidusskola Latvijā (*King's College, The British School of Latvia*), privātā sākumskola „Rīgas Vācu skola” (*Deutsche Schule Riga, DSR*), Žila Verna Rīgas Franču skola (*Ecole française Jules Verne de Riga*) un starptautiskā vidusskola „Ekziperī” (*Exupéry International School, EIS*).

Lai sekmētu izglītojamo integrāciju Latvijā un skolēnu latviešu valodas prasmi, „Starptautisko skolu likumā” ir ietverts priekšnoteikums starptautisko programmu īstenošanai – tā ir latviešu valodas, Latvijas vēstures un kultūras, Latvijas dabas un ģeogrāfijas apguve integrēta apguve Latvijas mācību priekšmeta veidā [sk. likuma 7. pantu].

Šajā nelielajā informatīvajā materiālā ir ietverti pedagogu pieredzes stāsti, kas var sniegt ierosmi darbam gan starptautisko skolu, gan Latvijas vispārējās izglītības skolu pedagogiem, kā arī tiem, kas vēlas kaut ko vairāk uzzināt par starptautisko mācību programmu īstenošanu.

Latviešu valodas aģentūras metodiķe
Ērika Pičukāne

I

STARPTAUTISKĀS SKOLAS UN TO DARBĪBAS REGULĒJUMS LATVIJAS REPUBLIKĀ

Starptautiski atzītas izglītības programmas, piedāvājot iespēju iegūt vispārējo izglītību svešvalodā, Latvijas izglītības telpā ir parādījušās uzreiz pēc valsts neatkarības atjaunošanas. 1992. gadā darbību uzsāka privātā izglītības iestāde „Latvijas Starptautiskā skola”, un tās „izveides mērķis bija nodrošināt iespēju iegūt vispārējo izglītību ārzemniekiem, kuri uzturas Latvijā kā ārvalstu diplomātu un citu ārvalstnieku ģimenes locekļi”¹.

Lai šīm izglītības iestādēm būtu tiesības īstenot vispārējās izglītības programmu svešvalodā atbilstoši Starptautiskās izglītības padomes (*Council of International Education*)² noteiktajiem starptautiskā bakalaurāta izglītības programmas standartiem, 2003. gadā Latvijas Republikas valdība un Amerikas Savienoto Valstu valdība parakstīja līgumu „Par Latvijas Starptautisko skolu”³, kas noteica šīs skolas tiesības un pienākumus, kā arī attiecības ar Latvijas izglītības sistēmu. Šo līgumu ratificēja Latvijas Republikas Saeima un Amerikas Savienoto Valstu Senāts, un tas stājās spēkā 2006. gadā, attiecīgi nosakot Latvijas Starptautiskās skolas īpašo statusu un vietu Latvijas izglītības sistēmā.

Laika gaitā arī citas Latvijas un ārvalstu izglītības iestādes ir izrādījušās interesi par tiesībām īstenot starptautiski atzītas izglītības programmas, vienlaicīgi cenšoties tās saskaņot ar Latvijas Republikas izglītības standartiem un prasībām vispārējās izglītības programmu īstenošanai (piemēram, kā mazākumtautību izglītības programmas). Līdz ar to 2018. gada 20. septembrī tika pieņemti „Grozījumi Izglītības likuma” 47.² pantā, nosakot, ka izglītības iestādes starptautiskā bakalaurāta programmas var īstenot vienlaikus ar vispārējās izglītības programmām⁴.

Pieaugot starptautisko sakaru un sadarbības lomai, dažādu starptautisko un Eiropas organizāciju un uzņēmumu darbībai Latvijā, palielinājās arī interese par starptautiski atzītas izglītības ieguves iespējām svešvalodās. Tāpat 2018. gada pieņemtais konceptuālais lēmums par vispārējās izglītības īstenošanu valsts valodā prasīja rast risinājumu, lai tiesiski sakārtotu starptautisko izglītības programmu īstenošanu Latvijā. Turklāt bija nepieciešams risināt jautājumu par izglītības dokumentu atzīšanu, absolvējot starptautiskas izglītības programmas, kā arī atrisināt jautājumu par atšķirībām Latvijas un starptautisko izglītības programmu saturā.

Rezultātā 2020. gada 2. jūlijā tika pieņemts „Starptautisko skolu likums” (stājās spēkā 2020. gada 11. jūlijā), kura mērķis „ir nodrošināt Latvijas Republikā vispārējās izglītības pieejamību ārvalstu un starptautiskajās organizācijās (it īpaši Eiropas Savienības institūcijās, Ziemeļatlantijas Līguma organizācijas un Eiropas Savienības dalībvalstu bruņotajos spēkos) nodarbināto un dienējošo personu bērniem (ģimenes locekļiem), tādējādi veicinot šo institūciju un organizāciju darbību Latvijas Republikā un vienlaikus sekmējot starptautisko sadarbību ekonomiskajos, politiskajos, kā arī izglītības jautājumos”⁵. Neskatoties uz minēto, tiesības mācīties starptautiskajā skolā ir ikvienai personai, kura uzturas Latvijas Republikā pastāvīgi vai uz laiku.

Saskaņā ar „Starptautisko skolu likumā” noteikto:

- starptautiskā skola ir Latvijas Republikas Izglītības iestāžu reģistrā iekļauta juridiskās vai fiziskās personas dibināta izglītības iestāde, kura Latvijas Republikā īsteno citas Eiropas Savienības vai Ziemeļatlantijas Līguma organizācijas dalībvalsts, Eiropas skolu augstākās valdes vai Starptautiskā bakalaurāta organizācijas atzītu izglītības programmu Eiropas Savienības dalībvalstu un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalstu oficiālajās valodās;
- starptautiska izglītības programma ir Eiropas Savienības vai Ziemeļatlantijas Līguma organizācijas dalībvalsts, Eiropas skolu Augstākās valdes vai Starptautiskā bakalaurāta organizācijas atzīta izglītības programma.

Kā ir norādīts likumprojekta anotācijā, „starptautiskās izglītības piedāvājums ir viens no ārvalstu investīciju un sekmīgas starptautiskās ekonomiskās un politiskas sadarbības priekšnoteikumiem valstī, jo nodrošina iespējas iegūt vispārējo izglītību, kas ir starptautiski atpazīstama, tiek iegūta starptautiskā vidē, un tajās īstenotais vispārējās izglītības saturs ir veidots atbilstoši šādu skolu primārās mērķgrupas, proti, ārzemnieku, kuri Latvijā uzturas uz laiku vai pastāvīgi, izglītības vajadzībām”⁶.

„Starptautisko skolu likums” pilnvaro Ministru kabinetu noteikt starptautiskās skolas reģistrēšanai nepieciešamo dokumentu kopumu un kārtību, kādā skolu reģistrē Izglītības iestāžu reģistrā, kā arī izvērtē attiecīgos dokumentus un izsniedz starptautiskas izglītības programmas īstenošanai nepieciešamās sākotnējās atļaujas, nosaka mācību priekšmeta „Latvijas mācība” vadlīnijas, kurās ietverts šā mācību priekšmeta saturs un tā apgūvē plānotie sasniedzamie rezultāti visās starptautiskas izglītības programmas pakāpēs, kārtību un kritērijus, pēc kādiem Izglītības kvalitātes valsts dienests izvērtē un apstiprina mācību priekšmeta „Latvijas mācība” programmu, kā arī nosaka skolā iegūtās starptautiskās izglītības pielīdzināšanas kārtību Latvijas Republikas vispārējai izglītības sistēmai, neveicot īpašu izglītības dokumentu atzīšanas procedūru⁷.

Likuma pieņemšana ir ļāvusi vairākām izglītības iestādēm, kuras līdz šim īstenoja starptautiskas izglītības programmas, pārreģistrēties par starptautiskajām skolām, kā arī noteica skaidru un caurredzamu procedūru jaunu starptautisko skolu dibināšanai, attiecīgi ļaujot īstenot pirmsskolas, pamatzglītības un vidējās izglītības programmas⁸.

Starptautiskās skolas Latvijā (2022. gada 15. novembris):

- Rīgas Starptautiskā skola (*International School of Riga*, <https://isriga.lv/lv/>),
- Britu vidusskola Latvijā (*King's College, The British School of Latvia*, <https://www.latvia.kingscollegeschools.org>),
- privātā sākumskola „Rīgas Vācu skola” (*Deutsche Schule Riga, DSR*, <https://www.deutscheschuleriga.lv/de/>),
- Žila Verna Rīgas Franču skola (*Ecole française Jules Verne de Riga*, <https://ecolejulesverne.lv/lv/sakumlapa/>),
- starptautiskā vidusskola „Ekziperī” (*Exupéry International School, EIS*, <https://exupery.lv/lv/main>),
- RTU Starptautiskā zinātņu un tehnoloģiju skola (*RTU International school of science and technology*, www.izv.lv),
- sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Starptautiskā skola „Premjers”” (*International School „Premjers”*, <https://premjers.isma.lv/international-school>).

„Starptautisko skolu likumā” noteiktais ir nodrošinājis šīm skolām plašu patstāvību skolu vadības un pedagogu izvēlē (uz skolas vadību un pedagogiem neattiecas valsts valodas prasmes prasības), izglītojamo uzņemšanā, mācību procesa organizācijā, starptautisko izglītības programmu izvēlē un īstenošanā, ikdienas skolas darbībā – „mācību gada ilgumu, mācību stundu vai nodarbību slodzi nedēļā un dienā, mācību un audzināšanas noteikumus starptautiskajā skolā nosaka atbilstoši tajā īstenotajai starptautiskai izglītības programmai”⁹, garantējot, ka starptautiskajā skolā iegūtā izglītība tiek pielīdzināta attiecīgai Latvijas Republikas vispārējās izglītības pakāpei un veidam.

Vienlaikus, lai sekmētu starptautisko skolu izglītojamo integrāciju Latvijā un viņu latviešu valodas prasmi, likumā „ir paredzēts, ka viens no priekšnoteikumiem, lai skola varētu īstenot starptautisku izglītības programmu, ir latviešu valodas, Latvijas vēstures un kultūras, Latvijas dabas un ģeogrāfijas apguve tās īstenošanās starptautiskās izglītības programmas ietvaros integrēta Latvijas mācību priekšmeta veidā”¹⁰, t. i., mācību priekšmets „Latvijas mācība” tiek apgūts katrā mācību gadā ne mazāk kā trijās mācību stundās nedēļā.

Mācību priekšmeta „Latvijas mācība” īstenošanas mērķis ir sekmēt izglītojamo integrāciju Latvijā, viņu latviešu valodas prasmes attīstību, interesi un zināšanas par Latvijas valsti, tās vēsturi, kultūru, dabu un ģeogrāfiju.

Šī mācību priekšmeta plānotie sasniedzamie rezultāti ietver pamatjēdzienus, vispārīgas zināšanas, pamatprasmes un attieksmes, atklāj galarezultātu darbībā un ir izteikti šādos mācību satura komponentos:

- latviešu valoda – izglītojamais ir ieinteresēts latviešu valodas apgūvē veiksmīgai saziņai, kultūr- vēsturiskā mantojuma izpētei un integrācijai Latvijas sabiedrībā, apzināti lieto latviešu valodu kā saziņas līdzekli, skaidri, saprotami un atbilstoši saziņas situācijai pauž savas domas, jūtas un uzskatus mutvārdos un rakstu formā;
- Latvijas vēsture un kultūra – izglītojamais ir ieinteresēts Latvijas valsts, tās vēstures un latviešu tradicionālās un mūsdienu kultūras izzināšanā, vērtē sabiedriskos, ekonomiskos, kultūras un politiskos procesus Latvijā, labprāt iesaistās kultūras norisēs, saskata kopsakarības Eiropas un pasaules kontekstā;
- Latvijas daba un ģeogrāfija – izglītojamais ir ieinteresēts Latvijas dabas daudzveidības izpētē, vērtē un analizē Latvijas ģeogrāfisko atrašanos, dabas ainavas un resursu ietekmi uz tās kultūru, dzīvesveidu, saimniecisko darbību un ekonomisko attīstību.

Mācību priekšmeta „Latvijas mācība” saturu var īstenot:

- latviešu valodā vai
- latviešu valodā un mācību valodā, kādā skola īsteno starptautiskās izglītības programmas apguvi, izmantojot mācību satura un valodas apguves integrēto pieeju
 - kā vienotu veselumu,
 - kā atsevišķus satura komponentus vai
 - satura komponentus „Latvijas vēsture un kultūra” vai „Latvijas daba un ģeogrāfija”, integrējot tos starptautiskas izglītības programmas mācību priekšmetos.

Mācību priekšmeta „Latvijas mācība” mērķa sasniegšanai pedagogs var izmantot daudzveidīgas mācību un audzināšanas darba formas, metodes un mācību līdzekļus, tostarp, piemēram, programmas „Latvijas skolas soma” un „Latvijas kultūras kanons” piedāvājumu, kā arī dažādus mācību līdzekļus latviešu valodā un svešvalodās. Turklāt Latvijas Republika ir uzņēmusies saistības finansēt šī mācību priekšmeta

pedagogu algu un mācību līdzekļu iegādi¹¹. Jāatzīmē, ka šāda mācību priekšmeta apguve ne tikai veicina latviešu valodas prasmju un zināšanu par Latviju apguvi, bet arī gadījumā, ja mācības starptautiskajā skolā tiek pārtrauktas, atvieglo izglītojamo iekļaušanos izglītības iestādē, kura īsteno izglītības programmu atbilstoši Latvijas izglītības standartiem.

Pārskata par starptautisko skolu darbības regulējumu Latvijas Republikā noslēgumā ir jānorāda, ka šīs skolas Latvijā uzrauga, tostarp izskata iesniegumus par to darbību, kā arī pārliecinās par mācību priekšmeta „Latvijas mācība” īstenošanu, Izglītības kvalitātes valsts dienests¹², savukārt informācija par visām starptautiskajām skolām ir publiski pieejama Valsts izglītības informācijas sistēmā¹³. Līdz ar to, ja kādas starptautiskās skolas darbībā ir būtiskas izmaiņas vai tiek reģistrēta jauna starptautiska skola, informācija par to ir pieejama šajā sistēmā.

¹ Likumprojekta „Starptautisko skolu likums” anotācija [tiešsaiste]. [Skatīts 08.11.2022.].

Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/O/3FEFAD0FE3C95215C22585750023BD61?OpenDocument>

² Council of International Education [online]. 2022. [Cited 08.11.2022.]. Available: <https://www.cois.org/about-cis/working-for-cis>

³ Likums „Par Latvijas Republikas valdības un Amerikas Savienoto Valstu valdības līgumu par privātās izglītības iestādes „Latvijas Starptautiskā skola” darbības nodrošināšanu”, stājas spēkā 28.06.2006. [tiešsaiste]. *Likumi.lv* [skatīts 08.11.2022.].

Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/138362-par-latvijas-republikas-valdibas-un-amerikas-savienoto-valstu-valdibas-ligumu-par-privatas-izglitibas-iestades-latvijas-starta...>

⁴ Grozījumi izglītības likumā. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 196, 04.10.2018. Pieejams arī: <https://www.vestnesis.lv/op/2018/196.3>

Sk. arī: Izglītības likums [tiešsaiste], stājas spēkā 01.06.1999. *Likumi.lv*. [skatīts 08.11.2022.].

Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/50759-izglitibas-likums>

⁵ Starptautisko skolu likums [tiešsaiste], stājas spēkā 11.07.2020. *Likumi.lv* [skatīts 08.11.2022.].

Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/315996-starptautisko-skolu-likums>

⁶ Likumprojekta „Starptautisko skolu likums” anotācija [tiešsaiste]. [Skatīts 08.11.2022.].

Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/O/3FEFAD0FE3C95215C22585750023BD61?OpenDocument>

⁷ Starptautisko skolu noteikumi [tiešsaiste]. Ministru kabineta noteikumi Nr. 159, 11.03.2021. *Likumi.lv*. [skatīti 08.11.2022.].

Pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/321682-starptautisko-skolu-noteikumi>

⁸ Starptautisko skolu likums nosaka, ka katrai starptautiskajai skolai savā tīmekļvietnē jāievieto tās darbību reglamentējošie noteikumi, informācija par tajā īstenotū starptautisku izglītības programmu, tās atbilstību Latvijas Republikas vispārējās izglītības pakāpei un veidam, starptautiska izglītības dokumenta paraugs, personu uzņemšanas un atskaitīšanas noteikumi.

⁹ Starptautisko skolu likums [tiešsaiste], stājas spēkā 11.07.2020. *Likumi.lv* [skatīts 08.11.2022.].

Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/315996-starptautisko-skolu-likums>

¹⁰ Likumprojekta „Starptautisko skolu likums” anotācija [tiešsaiste]. [Skatīts 08.11.2022.].

Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/O/3FEFAD0FE3C95215C22585750023BD61?OpenDocument>

¹¹ Kārtība, kādā valsts un pašvaldības finansē mācību līdzekļu iegādi izglītības iestādēm [tiešsaiste].

Ministru kabineta noteikumi Nr. 155, 11.03.2021. *Likumi.lv* [skatīts 08.11.2022.].

Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/321676-kartiba-kada-valsts-un-pasvaldibas-finanse-macibu-lidzeklu-iegadi-izglitibas-iestadem>

Kārtība, kādā valsts finansē darba samaksu pedagogiem privātajās izglītības iestādēs [tiešsaiste].

Ministru kabineta noteikumi Nr. 538, 25.08.2020. *Likumi.lv* [skatīts 08.11.2022.].

Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/316968-kartiba-kada-valsts-finanse-darba-samaksu-pedagogiem-privatajas-izglitibas-iestades>

¹² Izglītības kvalitātes valsts dienests, 2022 [skatīta 08.11.2022.]. Tīmekļvietne pieejama: <https://www.ikvd.gov.lv/lv>

¹³ Valsts izglītības informācijas sistēma [tiešsaiste]. IZM, 2021 [skatīta 08.11.2022.]. Pieejama: <https://www.viis.gov.lv/>

II

ACULIECINIEKU STĀSTI UN PIERAKSTĪTĀS ATMIŅAS – NOZĪMĪGS AVOTS TEMATA „LATVIJAS IEDZĪVOTĀJU LIKTEŅI 20. GADSIMTĀ” APGUVĒ

Mācību priekšmeta „Latvijas mācība” ieviešana starptautisko skolu programmās un tā īstenošana palīdz skolēniem apgūt zināšanas un veidot priekšstatu par Latvijas vēsturi, ģeogrāfiju, dabu un kultūru. Šie ir pamatkomponenti zināšanu, prasmju un attieksmju pilnveidei turpmāk. Galvenais mācību priekšmeta mērķis ir veicināt skolēnu integrāciju Latvijā, mudināt apgūt latviešu valodu, kā arī pilnveidot un papildināt zināšanas par Latviju kā neatkarīgu valsti.¹

Lai mācību process būtu saturiski pilnvērtīgs un skolēnu iegūtās zināšanas būtu noturīgas, nepieciešams izmantot dažādus mācību rīkus, metodes un paņēmienus. Katrs skolotājs, balstoties uz savu profesionālo pieredzi un skolēnu vecumposma attīstības īpatnībām, mērķtiecīgi atlasa mācību metodes, ar kuru palīdzību sasniegt plānoto rezultātu. Tieši tāpēc, veidojot mācību stundu, skolotājam ir tik svarīgi ņemt vērā faktorus, kuri palīdz un veicina jēgpilnu mācīšanos.

Šajā procesā nepieciešams definēt skaidrus sasniedzamos rezultātus (ko skolēns iegūs mācoties), kā tos sasniegt, kā veidot atgriezenisko saiti u. tml. Tātad būtiski ir trīs galvenie jautājumi:

- 1) kāds ir sasniedzamais rezultāts;
- 2) kādā veidā un ar kādiem paņēmieniem to sasniegt;
- 3) kā veidot atgriezenisko saiti, kā veikt iegūto zināšanu pārbaudi.

Jēgpilnu mācīšanos raksturo mācīšanās iedziļinoties. Tas nozīmē, ka skolēns rūpīgi pēta, analizē, cenšas izprast mācību saturu, vienlaikus konstruējot ilgtermiņa rakstura izpratni.²

Skolēna iegūtajām zināšanām ir jābūt „dzīvām”. Par empātiju runājot teorētiskā līmenī, tas arī paliks tikai mācību grāmatas termins, taču skolotājiem ir jāveido apstākļi, mācību situācijas, kuros skolēniem ir iespējams līdzpārdzīvot, tad arī izpratne par apgūstamo mācību saturu iegūst citu jēgu.

Slovēnijā veiktā pētījumā par skolēnu attīstību³ akcentēts, ka pieaugot attīstības izmaiņas notiek četros galvenajos virzienos, kas ir savstarpēji saistīti: tā ir fiziskās, kognitīvās, emocionālā un/vai personības un sociālās attīstības joma. Šos cilvēka attīstības virzienus ietekmē indivīds pats un apkārt esošā vide. Attīstība nozīmē zināšanu, prasmju, attieksmju un uzvedības apguvi, kas pēc tam mums ļauj efektīvi darboties un eksistēt sabiedrībā.

Iepazīstinot skolēnus ar tematu „Latvijas iedzīvotāju likteņi 20. gadsimtā”, kā divi galvenie avoti temata apguvei un izpratnei tika izmantoti:

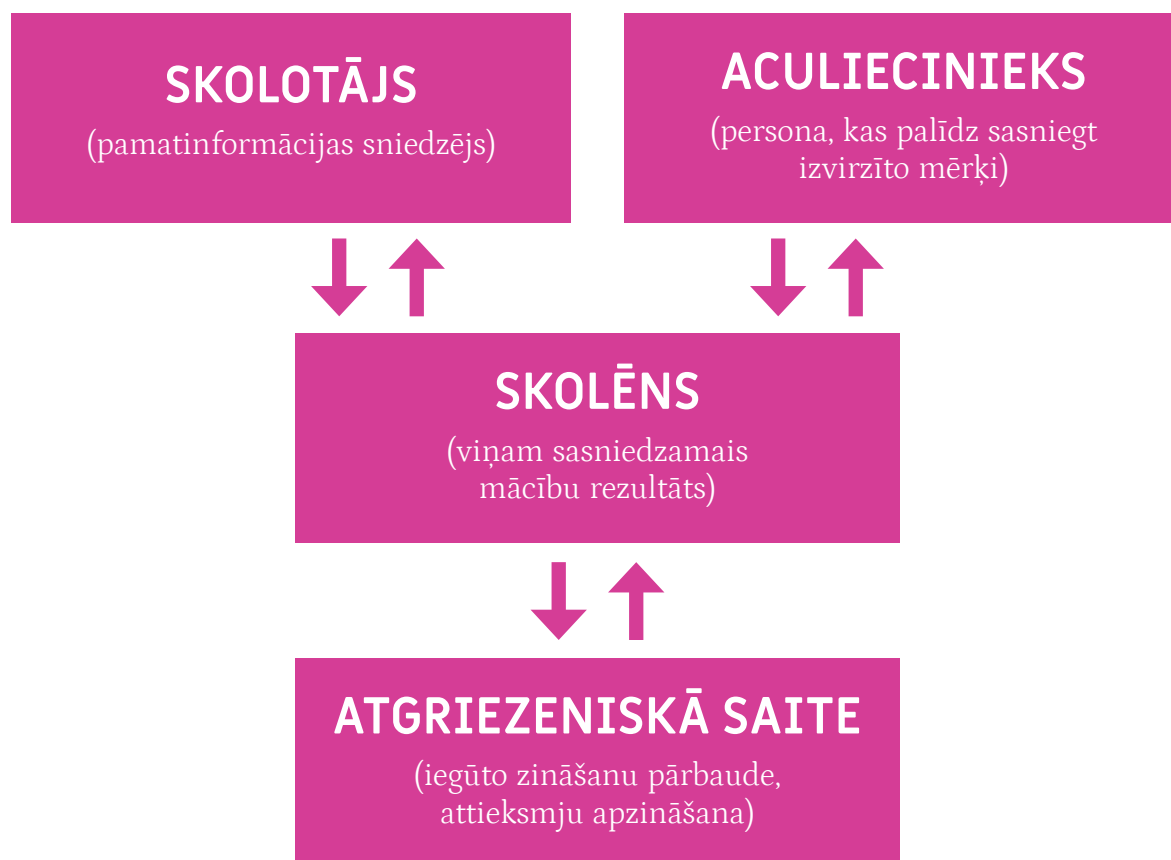
- 1) aculiecinieku stāsti un
- 2) rakstītās atmiņas.

Runājot par 20. gadsimta vēsturi Latvijas teritorijā, izdalāmi vairāki notikumi, kas ietekmējuši cilvēku likteņus un veicinājuši emigrāciju. Neskaitāmas latviešu ģimenes ir devušās trimdā, meklējot drošību un nākotni, kurā bailēm, badam un izmisumam nebūtu vietas. Lai nodrošinātu skolēniem iespēju mācīties iedziļinoties, veicinātu empātiju un līdzcietību, mācību stundā tika organizēta tikšanās ar laikmeta personību, notikušā aculiecinieku. Atbilstoši mācību stundas plānam, notikumus pieredzējušais „pārnes” savu dzīves pieredzi un palīdz iejusties skolēniem aculiecinieka emocionālajā stāvoklī, kas šajā gadījumā ir būtiski, lai veidotos izpratne par Latvijas iedzīvotāju sarežģītajiem likteņiem.

Pēc aculiecinieka stāsta sekoja jautājumu daļa, kuras laikā skolēniem bija iespēja iegūt papildu informāciju vai sīkāk pārrunāt kādu ieinteresējošu vēsturiskā notikuma aspektu. Noslēgumā skolēni rakstveidā sniedza savus komentārus par dzirdēto, redzēto, piedzīvoto, resp., sniedza atgriezenisko saiti.

Pozitīva atgriezeniskā saite motivē skolēnus turpmākam darbam. Izteikt savas pārdomas par aculiecinieka stāstīto ir nepieciešams ne tikai skolēnam, tas ir vērtīgi arī personai, kura uzstājies un dalījies ar savā dzīvē pārdzīvoto. Aculiecinieka pieredzes stāsts ne tikai skolēniem veido dziļāku izpratni par tā laika notikumiem, arī stāstniekam veidojas sava veida dziļāka saikne ar vēsturiskajiem notikumiem un klausītāju, kas šajā gadījumā ir skolēni.

Lai skolēniem rastos pilnīgāks priekšstats par attiecīgo tematu, svarīga ir ne tikai tikšanās ar konkrētu personību, liela nozīme ir skolotāja veidotajam ievadam: informācijai par vēsturisko kontekstu un par aculiecinieka saistību ar attiecīgā laika notikumiem (sk. 1. attēlu).

1. attēls. Skolēnu mijiedarbība ar skolotāju un aculiecinieku

Lai nostiprinātu un papildinātu zināšanas par attiecīgo tematu, papildus izmantojamas rakstītās atmiņas. Plānojot mācību stundas un domājot par to, kā labāk skolēnus iesaistīt temata apguvē, informācijas ieguvei un atbalsta materiālu sagatavošanai veiksmīgi izmantojami tīmekļvietnē www.historiana.eu pieejamie resursi⁴. Šajā vietnē atrodami materiāli kā skolotājiem, tā skolēniem, un tos var pielāgot

mācību stundas tematam. Plaša ir rakstīto atmiņu datubāze, šīs atmiņas ar dažādu uzdevumu palīdzību var integrēt mācību procesā.

Kā viens no veiksmīgākajiem uzdevumiem atzīstama rakstīto atmiņu analīze un diskusija par konkrētu Latvijas iedzīvotāju likteņiem. Veicot šo uzdevumu, skolēni dalījās grupās. Grupu darbs ļauj ne tikai sekmīgi izpildīt prasīto, bet arī palīdz pilnveidot dažādas sociālas prasmes. Katrai skolēnu grupai tika piedāvāts materiāls par kādu konkrētu personību attiecīgajā laika posmā. Skolēnu uzdevums bija iepazīties un analizēt uzrakstītās atmiņas, tādējādi veidojot priekšstatu par notikumiem Latvijas teritorijā un tās iedzīvotāju likteņiem. Balstoties uz iegūto informāciju, skolēni aizpildīja darba lapas, kurās saviem vārdiem (brīvā formā) papildināja rindkopas. Skolēni nelielu izpēti noslēdza ar īsi un konkrēti apkopotu informāciju par laikmeta personību, prezentējot to skolotājam un citām klasesbiedru grupām.

Plānojot nodarbību norisi un izvēloties atbilstošas metodes un darba formas, avotus, ar kuru palīdzību realizēt temata apguvi, ir svarīgi rast skolotājam un skolēniem pieņemamu, vienotu pieeju. Aculiecinieku stātu, kā arī rakstīto atmiņu izmantojums ir praktisks un lietderīgs veids, kā sniegt skolēniem padziļinātu priekšstatu par Latvijas iedzīvotāju likteņiem 20. gadsimtā. Tikšanās ar aculieciniekiem un/vai laikmeta personībām, viņu sarunas ar skolēniem motivē iesaistīties mācību procesā. Skolēniem tiek piedāvātas ne tikai zināšanas, bet gan interesantas mācību stundas, kur zināšanas tiek līdzpārdzīvotas, tā veidojot dziļāku izpratni par attiecīgo tematu.

¹ *Starptautisko skolu noteikumi*. Ministru kabineta noteikumi Nr. 159, 11.03.2021, Rīgā [tiešsaiste]. *Likumi.lv* [skatīts 12.11.2022.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/321682-starptautisko-skolu-noteikumi>

² Namsone, D., Oliņa, Z. (2018). Kas ir mācīšanās iedziļinoties jeb kādā procesā mācīšanās rezultāts var būt kompetence. Grām.: *Mācīšanās lietpratībai*. Kolektīva monogrāfija. Zin. red. D. Namsone. LU. Rīga: Akadēmiskais apgāds, 44.–66. lpp. Pieejama arī: https://www.siic.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/siic/Kolektiva_monografija/Macisanas_Lietpratibai.pdf

³ Šarič, M., Jeznik, K., Mažgon, J., Gregorčič-Mrvar, P. (2020). „I know We’ve Got Someone in the School I Can trust”: *Students Attitudes Towards School Counselling Service in Slovenia Schools*. *Pedagogica*, Vol. 137, No. 1, pp. 117–137.

⁴ *Life in Europe: 1945–1949*. What was it like to live in postwar Europe? [Online.] European Association of History Educators. [Cited 12.11.2022.]. Available: <https://historiana.eu/learning-activity/life-in-europe-1945-1949>

NEPABEIGTO TEIKUMU METODES IZMANTOJUMS RAKSTĪTPRASMES PILNVEIDEI LATVIJAS MĀCĪBĀ VIDUSSKOLĀ

Mācību priekšmeta „Latvijas mācība” apgūvē var saskatīt četrus nozīmīgus mērķus: **attīstīt satura uztveri, izpratni un valodas prātību**, stiprinot **piederību Latvijai**, par starpnieku izmantojot latviešu valodu. Lai sasniegtu mācību priekšmetam izvirzīto sasniedzamo rezultātu „sekmēt izglītojamo integrāciju Latvijā, izglītojamo latviešu valodas prasmes attīstību, interesi un zināšanas par Latvijas valsti, tās vēsturi, kultūru, dabu un ģeogrāfiju”¹, šie mērķi aplūkojami ciešā saistībā.

Plānojot mācību procesu, skolotājs izvēlas sev atbilstošāko pieeju, kur gan Latvijas, gan Eiropas izglītības telpas kontekstā nozīmīga ir uz mērķi jeb atpakaļvērstā plānošana (*Understanding by Design*). To izmantojot, skolotājs vispirms **definē sasniedzamo rezultātu** (zināšanas un prasmes), tad **nosaka vērtēšanas kritērijus** (skolēna darbs, kas parāda, ka ir sasniegts izvirzītais sasniedzamais rezultāts) un visbeidzot **identificē mācību darbības** (metodes un stratēģijas, lai „aizvestu skolēnu” līdz sasniedzamajam rezultātam)². Atpakaļvērstā plānošana palīdz strukturēt mācīšanās procesu un paredz konkrētu prātību vērtēšanu gan formatīvi, gan summatīvi.

No valodas skatpunkta raugoties, otrās vai trešās valodas apgūvē uzmanības centrā ir komunikācijas prasmes attīstīšana³, tradicionāli uzsverot četrus valoddarbības veidus: lasīšanu, klausīšanos, runāšanu un rakstīšanu. Tātad Latvijas mācības apgūvē mācīšanās „gala produkts” ir stāstnieks, kurš pauž piederību Latvijai. Papildinot minēto ar izglītojošās izklaides (*edutainment*) un aktīvās mācīšanās pieejas atziņu par dažādības pedagoģisko risinājumu lietošanas un mācīšanās atbalsta pasākumu (*scaffolding*) nepieciešamību satura un valodas apgūvē⁴, uzmanība pievēršama stāstīprasmes attīstīšanai, izmantojot valodas atbalsta mehānismus.

Vidusskolas posmā viens no apgūstamajiem tematiem ir „Latvijas kultūras mantojums”. Skolas mācību programmā ir noteikti šādi skolēnam sasniedzamie rezultāti:

- atpazīst Latvijas Kultūras kanona vērtības (<https://kulturaskanons.lv/>), diskutē par dažāda mantojuma nozīmi savā ģimenē, kopienā;
- atrod, atlasa, novērtē un izmanto informāciju saskaņā ar konkrētajām vajadzībām un mācību mērķiem;
- lieto skaidru, izteiksmīgu un pārliciecināšu runu, mērķtiecīgus žestus, orientējas telpā un pārvalda savu ķermeni atbilstoši uzstāšanās mērķiem efektīvas publiskas uzstāšanās nodrošināšanai un sadarbībai ar auditoriju⁵.

Balstoties uz šo sasniedzamo rezultātu kombināciju, tiek definēts temata sasniedzamais rezultāts: skolēns nostiprina informācijprātību, formulējot savu izpratni par kultūras un tās mantojuma konceptu, kā arī veic pētījumu par paša izvēlētu Latvijas Kultūras kanonā iekļauto vērtību, lai apzinātu savu kultūras

vērtību (kultūras dimantu). Tādējādi atpakaļvērstās plānošanas aspektā temata apguve noris pēc 1. tabulā ieskicētās struktūras.

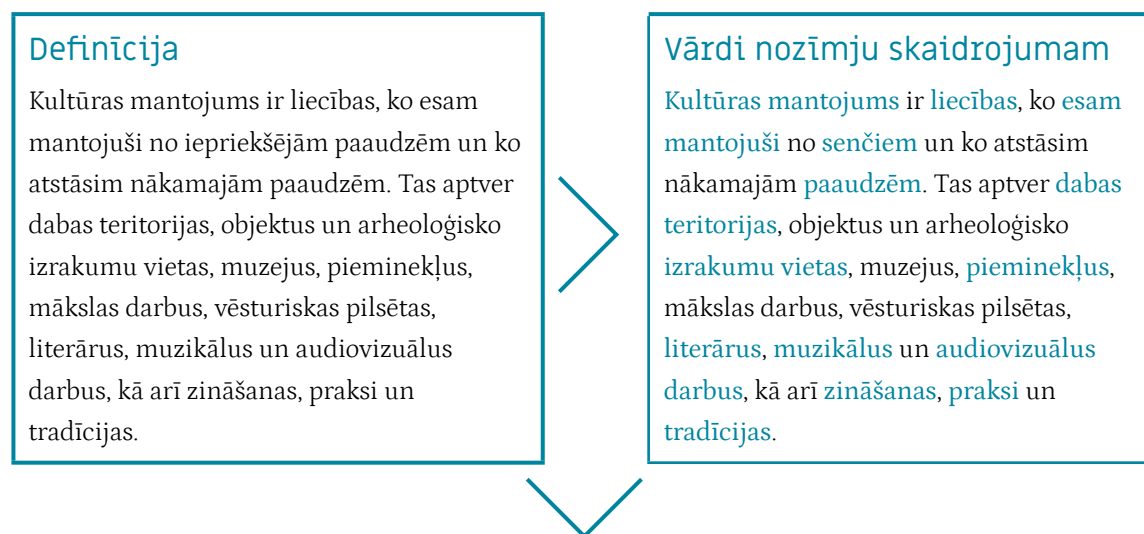
1. tabula. Temata „Latvijas kultūras mantojums” apguves struktūra

Sasniedzamie rezultāti	Veicamie uzdevumi	Darbības
Prot skaidrot kultūras jēdzienu personīgā un kopienas perspektīvā	Nepabeigto teikumu uzdevums, atbilde uz jautājumu „Kāda ir materiālās un garīgās kultūras vieta un loma kultūras mantojuma konceptā?”*	1. Viedokļu apkopošana, informācijas strukturēšana. 2. Personīgā viedokļa formulēšana, atgriezeniskās saites sniegšana/ saņemšana. 3. Atbildes formulēšana, veicot nepabeigto teikumu uzdevumu.*
Veic pētījumu un noformē to atbilstoši zinātniskās rakstīšanas principiem, vizualizē un izsaka secinājumus	Pētījums „Es un mēs un Latvijas Kultūras kanona vērtības”	4. Informācijpratības pilnveide. 5. Pētījuma dizaina izvēle, atgriezeniskās saites sniegšana un saņemšana. 6. Pētījuma veikšana, datu vizualizēšana.
Veic analīzi par personīgajām kultūras vērtībām un klasificē tās, izmantojot zinātnisku pieeju	Personīgās kultūras vērtības (kultūras dimanta) apzināšana	7. Pārdomas (refleksijas) par apgūto un personīgo vērtību klasificēšana.

* Šajā rakstā tiek modelēti tikai atzīmētie sniedzamie rezultāti, kritēriji un mācību darbības.

Lai varētu definēt jēdzienu kultūras mantojums, skolēni veica divas secīgas darbības:

- 1) analizēja kultūras mantojuma definīciju⁶, lai identificētu visus vārdus, kuri nav skaidri saprotami, un lai atrastu to skaidrojumu, tiešo un/vai kontekstuālo tulkojumu;

Īss skaidrojums

Kultūras mantojums – tas, ko iegūst, pārņem no iepriekšējām paaudzēm.

Kultūras liecības – cilvēka darināti veidojumi, noteikta laika posma dzīves liecinieki.

Mantot – pārņemt no iepriekšējām paaudzēm.

Senči – cilvēka priekšteči.

Paaudzes – pēc vecuma samērā tuvs (apt. 20–30 gadi) vienā laika posmā dzīvojošu cilvēku kopums.

Dabas teritorija – noteikta platība dabā.

Izrakumu vieta – zemes slāņa atrakšana, lai atrastu senatnes liecības, pieminekļus.

Pieminekļi – skulpturāli veidojumi.

Literārie darbi – daiļdarbi, radoši sacerējumi (dzeja, proza u.c.).

Muzikāli darbi – darbs, kas ir saistīts ar mūzikuskaņdarbi.

Audiovizuāli darbi – darbi, kas ir saistīti ar attēlu un skaņu, piem., videomateriāli.

Zināšanas – informācijas kopums, ko cilvēce ieguvusi laika gaitā.

Prakse – zināšanu izmantojums darbībā, pieredze, prasmju un iemaņu kopums.

Tradīcijas – uzskatu un darbību, rīcības kopums, kas tiek pārmantots no paaudzes paaudzē; paražas.

1. attēls. Kultūras mantojuma definīcijas analīze jēdziena dziļākai izpratnei.

- 2) pētīja dažādus informācijas avotus ar mērķi sakārtot datus atbilstoši materiālās un garīgās kultūras jēdzieniem, tādējādi paplašinot izpratni par kultūras mantojuma daudzveidību.

2. attēls. Kultūras mantojuma daudzveidība (attēls no <https://culture.ec.europa.eu/lv/policies/selected-themes/cultural-heritage>)

Pēc šī uzdevuma veikšanas un izmantoto avotu klasifikācijas skolēni dalījās ar saviem atradumiem, izmantojot svešvalodas mācībās apgūto nepabeigto teikumu metodi⁷. Tradicionāli šo metodi iesaka un plaši izmanto otrās valodas apgūvē mutisko diskusiju un rakstveida atbilžu sagatavošanas laikā. Šai metodei ir vairāki varianti, kur populārākie ir divi: skolēnam tiek piedāvātas (1) teikumu sākumfrāzes un (2) teikumi ar mērķtiecīgi izlaistiem vārdiem. Šim uzdevumam tika izvēlēts pirmais variants, bet uzdevums tika papildināts ar jautājumu.

2. tabula. Nepabeigto teikumu uzdevums skolēna viedokļa formulēšanai

Kāda ir garīgās un materiālās kultūras vērtību loma un vieta kultūras mantojumā?

1. teikums	2. teikums	3. teikums	4. teikums
<i>Ievads</i>	<i>Salīdzini un atrodi nozīmīgo!</i>	<i>Papildu domas, viedoklis</i>	<i>Secinājumi</i>
Jautājums ir par ... Jautājums raksturo ... Jautājums pauž ... Jautājuma temats, tēma ir ...	Salīdzinot ... No otras puses, ... Lai arī ... Tajā pašā laikā ...	Papildinot ... Jāizceļ ... Tad ... Vēl jo vairāk ...	Noslēgumā ... Kopsavilkumā jāsecina... Domājams, ka ... Var secināt, ka ...

Lai uzrakstītu atbildi uz piedāvāto jautājumu, skolēniem jāapzinās, ka vārdu skaits teikumā nav noteikts, bet savas domas jāizsaka ar četrus teikumu palīdzību. Tāpat skolēna uzmanība pievēršama tam, ka katram no šiem četriem teikumiem tiek piedāvāti vairāki teikumu sākuma varianti. Tas dod iespēju izvēlēties un veidot individuālu atbildi, vienlaicīgi saglabājot visiem vienotu veidojamā teksta struktūru. Ja ir veikti sagatavošanās darbi (sk. pirmo un otro darbību), atbildes izstrādei ir nepieciešamas aptuveni 20–30 minūtes (atkarīgs no skolēnu valodas prasmes līmeņa).

Ieskatam dažas skolēnu sagatavotās atbildes.*

Jautājums ir par garīgās un materiālās kultūras lomu un vietu kultūras mantojumā. **Salīdzinot** abus kultūras veidus, var redzēt atšķirības – garīgā jeb nemateriāla kultūra ir nesataustāma, piemēram, mūzika, zinātne un reliģija, bet materiāla kultūra ir sataustāma, piemēram, skulptūras, ēkas un darbarīki. **Jāizceļ** tas, ka kultūras mantojums sastāv no abiem kultūras veidiem. **Kopsavilkumā jāsecina** – garīgā kultūra ir cilvēku garīgās īpašības un to attiecības, materiālā – cilvēka darbību rezultātā radies materiālo vērtību kopums.

(Autore: Rebeka)

Jautājuma temats, tēma ir par materiālo un garīgo kultūru. **Salīdzinot** abas, domāju, ka tās ir vienādi svarīgas un papildina viena otru, apvienojot taustāmo ar jūtamo. **Jāizceļ** arī tas, ka ar šo kultūras mantojumu palīdzību saprot cilvēka garīgās darbības un liecības abās formās. **Var secināt**, ka kultūras veidi ir atšķirīgi, bet abiem ir, kas kopīgs – svarīgs mantojums.

(Autore: Lena)

Jautājums ir par garīgas un materiālās kultūras lomu un vietu kultūras mantojumā. **Salīdzinot** gan garīgo gan materiālo kultūru secinu, ka abi nozīmē ko citu, bet loma un vieta kultūras mantojumā ir vienlīdz svarīga kā teica Niks un Miša, jo abi divi veido kultūru. **Jāizceļ** arī tas, ka mēs veidojam kultūru tādā ziņā, ka arī mēs veidojam mūziku, mākslu, nemateriālā kultūra un veidojam arī ēkas, apģērbu, materiālo kultūru. **Domāju**, to, ka kultūra ir mums visur apkārt.

(Autors: Marks)

* Atbildēs saglabāta skolēnu izteiksmes forma.

Piemēros var saskatīt skolēnu apzinātu rīcību – viņi ir ievērojuši piedāvātās norādes un atbalstam izmantojuši teikumu sākumu variantus. Var secināt, ka šāds darbības veids ir noderīgs, bet skolēnu valodas prasmes līmenim ir jābūt vismaz B2 līmenī, jo teikumu pabeigšanai ir nepieciešams gan plašāks vārdu krājums, gan jāpārzina teikuma izveides nosacījumi, lai varētu paust savas domas. Lai mācīšanās process būtu efektīvs, skolēniem ar zemāku valodas prasmes līmeni (A2 un B1) vēlams piedāvāt otro nepabeigto teikuma uzdevumu variantu – teikumus ar izlaistiem vārdiem. Tas rada lielāku drošības sajūtu un var sekmēt motivāciju apgūt mācību priekšmetu saturu un pilnveidot valodu.

- ¹ *Starptautisko skolu noteikumi*. Ministru kabineta noteikumi Nr. 59. 11.03.2021. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 52, 16.03.2021. Pieejams arī: <https://www.vestnesis.lv/op/2021/52.6>
- ² Wiggins, G. P., McTighe, J. (2005). *Understanding by design* (2nd ed.). Pearson.
- ³ *Eiropas kopīgās pamatnostādnes valodu apguvei: mācīšanās, mācīšana, vērtēšana*. Eiropas Padome. Autoru kolektīvs. Tulkotājs U. Krastiņš. Rīga: LVA, 2006.
- ⁴ Maslo, Irina, Gento, Samuel, Nimante, Dita. (2011.) Pedagogu attieksme pret dažādību un tās pedagogiskajiem risinājumiem Spānijas un Latvijas salīdzinošā aspektā = The attitude of pedagogues to diversity and educational treatment of diversity in Spain and Latvia in a comparative context. Konferenču: Apvienotais pasaules latviešu zinātnieku 3.kongress un Letonikas 4. kongress. *Izglītība izaugsmei: pagātne, tagadne un nākotne*. University of Latvia, Rīga, Latvija, Volume 3. 4. Pieejams arī: https://www.researchgate.net/publication/229935417_Pedagogu_attieksme_pret_dazadibu_un_tas_pedagogiskajiem_risinajumiem_Spanijas_un_Latvijas_salidzinosa_aspekta_The_attitude_of_pedagogues_to_diversity_and_educational_treatment_of_diversity_in_Spain_and
- ⁵ *Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem* [tiešsaiste]. Ministru kabineta noteikumi Nr. 416., 03.09.2019, Rīga. *Likumi.lv* [skatīts 13.11.2022.]. Pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/309597-noteikumi-par-valsts-visparejas-videjas-izglitibas-standartu-un-visparejas-videjas-izglitibas-programmu-paraugiem>
- ⁶ Cultural heritage. *Culture and Creativity*. European commission. Retrieved October 6, 2022 [Cited 12.11.2022.]. Available: <https://culture.ec.europa.eu/cultural-heritage>
- ⁷ Donnelly, Whitney Bray, Christopher J. Roe. Using sentence frames to develop academic vocabulary for English learners. *The Reading Teacher*, Vol. 64, No. 2, Oct. 2010, pp. 131.

SKOLĒNA EMUĀRS KĀ MĀCĪŠANĀS RĪKS MĀCĪBU PRIEKŠMETA „LATVIJAS MĀCĪBA” APGUVĒ

Galvenās grūtības, īstenojot „Starptautisko skolu likumu” un ieviešot mācību priekšmetu „Latvijas mācība”, rada mācību metodisko plānu un mācību materiālu neesamība. Viens no risinājumiem šajā situācijā ir darbietilpīgo mācību materiālu izstrādes procesu savienot ar skolēnu emuāru izmantošanu mācību priekšmeta apgūvē. Skolotāja vērtējumā emuāra galvenā priekšrocība ir digitālu mācību materiālu pieejamība skolēniem un to pārmantojamība mācību procesā, kā arī sistemātiskas sasniedzamo rezultātu vērtēšanas iespējas.

Pedagoģiskā aspektā skolēna emuārs ļauj skolēnam veidot individuālu, pēctecīgu mācību priekšmeta portfolio, piedāvā iespējas mācīties un saņemt atgriezenisko saiti no vienaudžiem, noteikt pašam savu iesaistes līmeni atbilstoši individuālajām spējām un interesei. Jāatzīst, emuāra izveide ir laikietilpīgs process, kam nepieciešams atbilstošs digitālo prasmju līmenis.

Mācību priekšmeta „Latvijas mācība” ieviešana

Mūsdienās vispārējā izglītība kļūst arvien dinamiskāka un individualizētāka. Salīdzinot ar gadsimta sākumu, arī Latvijā rodas arvien lielāks pieprasījums pēc diferenciācijas mācību procesā un izglītībā kopumā. Daudz vairāk bērnu un jauniešu ieceļo vai aizceļo, maina izglītības iestādes un sistēmas. Ierodoties Latvijā vai atgriežoties no ārzemēm, viņu svešvalodu prasmju līmenis ir krietni augstāks par vietējo skolēnu valodas prasmju līmeni, bet, iespējams, bērni un jaunieši, kas atgriežas, ir ar zemākām prasmēm un zināšanām dabaszinātnēs, matemātikā vai citur. Demokrātiskā sabiedrībā arvien lielāka loma tiek piešķirta indivīda brīvībai, un tas sekmē unikālu spēju, interešu un talantu kombināciju attīstību. Hronoloģiski strukturētās izglītības modelis vien vairs nespēj nodrošināt līdzvērtīgu izglītības pieejamību mūsdienu bērniem.

Reaģējot uz pārmaiņām sabiedrībā, Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija starptautiskajām izglītības programmām ir izveidojusi mācību priekšmetu „Latvijas mācība”, kura īstenošanas mērķis ir sekmēt skolēnu integrāciju Latvijā, latviešu valodas prasmes attīstību, interesi un zināšanas par Latvijas valsti, tās vēsturi, kultūru, dabu un ģeogrāfiju. Mācību priekšmeta „Latvijas mācība” apgūvē izvēršti noteikti sasniedzamie rezultāti – pamatjēdzienu, vispārīgo zināšanu un pamatprasmju apguve un attieksmju izveide –, kas atklāj galarezultātu darbībā un ir izteikti tādos mācību satura komponentos kā latviešu valoda, Latvijas vēsture un kultūra, Latvijas daba un ģeogrāfija.¹

Komponenta „Latviešu valoda” apguvei ir pieejams daudz mācību materiālu, didaktisko un tematisko plānu, kas tikuši izstrādāti mazākumtautību izglītības vajadzībām vai diasporas skolu programmām, bet Latvijas vēstures, tradicionālās un mūsdienu kultūras, dabas un ģeogrāfijas daudzveidības izpētei šādu skolēnu ieinteresējošu materiālu un avotu nav daudz. Tāpēc šobrīd galvenais uzdevums katrai

skolai ir **radīt piemērotus tematiskos un īstenošanas plānus**, kā arī mācību materiālus, lai sasniegtu mācību priekšmeta programmā plānotos rezultātus. Turklāt materiālu izstrādē jāievēro mācību satura individualizācija (piemērotība pusaudžu un jauniešu spējām un vajadzībām), jāparedz skolēna pieredzes iesaiste, jāveicina ieinteresētība un aktīva iesaistīšanās mācīšanās darbībā.

Otrs nopietns uzdevums ir izveidot pietiekami atvērtu un elastīgu mācību sistēmu, lai skolēns var sasniegt vēlamos rezultātus, īstenojot dažādas mācību darbības: *..eksperimentē, atpazīst, salīdzina, veic pētījumu, saskata, saviem vārdiem raksturo, novērtē, skaidro, izmantojot piemērus, piedāvā risinājumus, skaidro savu uzvedību, raksturo, izvērtē, vēro, izmantojot tematiskās kartes, tiešsaistes datubāzes.., analizējot dažādus informācijas avotus, mācās nolasīt konkrētu informāciju..*²

Lai pakāpeniski tiktu sasniegti šie rezultāti un lai šajā procesā skolotājs varētu brīvi izvēlēties mācību līdzekļus un tos pielāgot programmas prasībām, ievērojot skolēnu spējas un vajadzības, mācību procesā veiksmīgi izmantojama tematisko tīmekļvietņu sistēma, kuras pamatā ir skolotāja radīts emuārs. Mācību process notiek, lasot skolotāja sagatavoto informāciju vai iepazīstot norādītos avotus, piedaloties diskusijā par to vai citu problēmjautājumu un pēc tam par to paužot savas pārdomas individuālajā emuārā.

Emuārs un tā priekšrocības

Lai arī emuāra izveide ir laikietilpīgs process, tomēr skolotājam tas noteikti ir izdevīgi ilgtermiņā. Pirmais un pats svarīgākais rezultāts – tiek izveidoti mācību materiāli un apkopoti dažādi avoti, kas ir noderīgi arī turpmākajos mācību gados, resp., mācību saturs vairs nav katru reizi jāveido pilnībā no jauna (tas ir tikai jāuzlabo, varbūt jāveic kādas modifikācijas, tomēr lielākā darba daļa jau ir paveikta). No šī izriet arī citas priekšrocības, piemēram, mācību materiālu digitāla pieejamība. Šis intelektuālais ieguldījums, izstrādātais materiāls kalpo ilgstoši un ir noderīgs arī citiem skolotājiem un skolai. Skolotāju maiņas gadījumā jaunajam kolēģim jau ir gatavi stundu paraugi, un viņam atliek vairāk laika koncentrēties uz satura izklāstu, skolēnu iesaisti. Pedagoģs, kurš ar emuāru strādā atkārtoti, jau ir ieguvis pieredzi un, izvērtējot praksē pieredzēto, var pilnveidot saturu vai pārstrādāt veicamos uzdevumus. Tādējādi tiek atrisināta šī brīža lielākā problēma – mācību materiālu un avotu neesamība.

No skolēna viedokļa raugoties, pieeja digitālam mācību materiālam jebkurā vietā un laikā pavisam noteikti atvieglo ne tikai iesaistīšanos iknedēļas nodarbībās, bet ir īpaši noderīga, ja skolēns kādu mācību stundu ir izlaidis veselības, ģimenes vai citu apstākļu dēļ. T. s. vienas pieturas tīmekļvietne skolēnam atvieglo pieeju mācību materiāliem un uzdevumiem. Tāpat šādi ir ļoti viegli atbalstīt jauniešus, kuri atrodas ilgstošā prombūtnē (kas īpaši aktuāli starptautiskajā izglītībā), kā arī attālināto mācību gadījumā. Skolotājam vairs nav vēlreiz jādara tas pats, nav lieki jādublē savs darbs, lai aizsūtītu materiālus pāris skolēniem, kas nevar apmeklēt skolu klātienē.

Pieredze rāda, ka stundas beigās ir noderīgi ieplānot 7–10 minūtes individuālām pārdomām, kuru laikā skolēni pieraksta galvenās atziņas par notikušo diskusiju. Līdz ar to skolēni veido savas personīgās piezīmes – dienasgrāmatas, pierakstu klades.

Mācību sasniegumu vērtēšana

„Starptautisko skolu noteikumi” nosaka mācību programmas īstenošanu, bet tie skolotāju neierobežo skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanas stratēģijas izvēlē vai izstrādē: „Izglītojamā sniegumu mācību priekšmeta programmas apgūvē pedagogs vērtē atbilstoši skolas īstenošanās starptautiskās izglītības programmas noteiktajiem vērtēšanas pamatprincipiem un kārtībai. Izglītojamā mācību snieguma vērtēšanas metodiskos paņēmienus un vērtēšanas kritērijus, ievērojot sasniedzamos rezultātus, nosaka pedagogs”.³

Ja nav citu norāžu vērtēšanas kritēriju izstrādē, skolotājs var izveidot savu skolas iekšējai kārtībai atbilstošu vērtēšanas sistēmu. Skolēnu radītie emuāri ir vērtējami, nosakot skaidrus sasniedzamā rezultāta kritērijus. Lai ikdienā veicamie individuālie pārdomu pieraksti būtu saturiski un strukturāli organizēti, skolēniem var piedāvāt diferencētus teikumu sākumus. Tādējādi skolēns pats var izvēlēties grūtības pakāpi atbilstoši savām spējām, interesei un motivācijai, pielāgot to individuālajam mācību mērķim.

- Pirmajā līmenī (ievērojot Blūma taksonomiju) piedāvājama vienkāršota refleksijas forma (*es atceros, es zinu, es saprotu*): *Šodien mēs runājām par...; Šodien es uzzināju, ka ...; Es zinu, kur meklēt informāciju par... .*
- Otrajā līmenī tiek aktivizēti dziļāki kognitīvie procesi (*es varu pielietot, es varu analizēt*): *Tas, par ko mēs šodien runājām, var būt noderīgs...; Es nezināju, ka... ir saistīts ar ...; Līdz šim es domāju, ka... ir..., bet tagad es saprotu, ka... .*
- Trešajā līmenī notiek jaunrades process (*es izvērtēju, es radu*): *Es nepiekrītu tam, ko teica..., jo...; Ja es salīdzinu avotā A ar avotā B minēto, es varu secināt, ka...; Šodien es sapratu, ka par šo jautājumu domāju...[ko?], jo es pats... .*

Vienojoties iepriekš, kā iesniedzami veicamie darbi un kādi ir vērtēšanas kritēriji, skolēni paši var izvirzīt sev mācību mērķi. Lai arī skolēniem ir kopīgs mācību uzdevums un praksē ir realizējams viens un tas pats mācību priekšmeta standarts, aprakstītā darba forma ļauj sekmīgi veikt uzdevumus arī skolēniem, kam pagaidām ir nepietiekams valodas prasmes vai mācību priekšmeta priekšzināšanu līmenis. Skolēni novērtē piešķirtās tiesības izvēlēties, un viņiem ir skaidrs, kā sasniegt vēlamu vērtējumu. Viņi var izvēlēties, vai izdarīt minimāli nepieciešamo, vai arī ieguldīt vairāk laika un enerģijas, lai sasniegtu vērtējumu teicami un izcili. Šodien nevaram gaidīt, ka visiem pusaudžiem un jauniešiem vēsture, ģeogrāfija un kultūra interesēs vienādā pakāpē un ka visi būs motivēti sasniegt maksimālo vērtējumu. Iepriekš gan ir skaidri jāvienojas: par emuārā publicētu vienu vai divām rindkopām pārdomu teksta pēc katras mācību stundas (to var izdarīt arī nodarbības laikā) skolēns saņem, piemēram, vērtējumu seši. Daudzi būs priecīgi par šo iespēju – nekādu mājasdarbu, nekādas papildu lasīšanas, nervozēšanas par pārbaudījumiem, t. s. špikeru rakstīšanas – *godīgi uzrakstu divas rindkopas katras stundas beigās un saņemu ieskaitāmu vērtējumu*. Tieši tas pats attiecas uz motivētajiem un ieinteresētajiem skolēniem: skaidri kritēriji – *es izdarīju tik, es saņemu vērtējumu tik; neizdarīju neko, saņemu attiecīgu vērtējumu*. Droši vien daudzi kolēģi semestra vai ceturkšņa beigās ir saskārušies ar situāciju, kad pēkšņi konsultāciju laikā pie durvīm ir izveidojusies rinda ar *vai var pārrakstīt un vai var labot savu atzīmi* skolēniem. Ieviešot iepriekš raksturoto skaidro vērtēšanas sistēmu, šādai situācijai nevajadzētu veidoties: *Es cieniu jūsu laiku, un jūs cienāt manu laiku – viss bija sarunāts gada sākumā, tu esi atbildīgs par saviem mācību sasniegumiem!* Skolotāju konsultāciju laiks ir paredzēts, lai gatavotos konkursiem, olimpiādēm u. tml., nevis, piemēram, lai decembrī atbildētu oktobra uzdevumus. Mērķis – skaidri iesniedzamie mācību uzdevumi, skaidri to vērtēšanas kritēriji, skaidrs laika grafiks.

Arī iesniegto darbu vērtēšana skolotājam ir ļoti vienkārša un viegli īstenojama, un (tāpat kā skolēnam) pieejama brīvi izvēlēta laikā un vietā. Tas ir liels ieguvums laika plānošanā un darbu organizēšanā. Daži pedagogi labprātāk izvēlas skolēnu darbus izskatīt svētdienu vakaros, nevis paliek skolā piektdienās līdz plkst. 17.00. Vairs nekādu biezu papīra mapju, kas jānēsā līdzī, nesalāsāmu rokrakstu, pazudušu darbu, aizbildinājumu. Pēc tam, kad skolotājs ir reģistrējis visas skolēnu emuāru adreses, atliek tikai izstrādāt un vienoties par formatīvās un summatīvās vērtēšanas grafiku. Piemēram, ja summatīvajai vērtēšanai iesniedzamā darba uzdevums ir raksturot Latvijas derīgos izrakteņus, izmantojot tematiskās kartes un tiešsaistes datubāzes, un skolēni to dara vairākas nedēļas, skolotājs nosaka darba iesniegšanas kārtību un termiņu, un pēc norādītā datuma ieplāno laiku, lai izlasītu un novērtētu skolēnu veikumu.

Pamatskolā pēc konkrēta grafika veic skolēnu darbu formatīvo vērtēšanu, analizējot iesniedzamā darba gatavību vai avotu izvēli, var veikt arī individuālu snieguma vērtēšanu. Vidusskolas klasēs šādu

summatīvu vērtēšanu veic tikai pēc izglītojamā lūguma vai kādu citu konkrētu iemeslu dēļ. Pēc norunātā darbu iesniegšanas termiņa beigām skolotājs sāk lasīt, analizēt un vērtēt skolēnu darbus, vērtējumu un atgriezenisko saiti var sniegt turpat emuārā.

Apzinoties, ka izglītojamajiem pusaudžu vecumā mācību prasmes atšķiras un viņi uztver informāciju dažādi, vēlams nodrošināt iespēju konkrētus darbus iesniegt vai nu pakāpeniski, vai visus vienlaicīgi. Kā zināms, pusaudžu vecumposmā jaunieši nereti mēdz ilgstoši novilcināt darāmo un atlikt visu līdz pēdējam brīdim, savukārt motivācijas uzplūdu brīdī tiek veiktas hiperproduktīvas darbības. Pedagogam jāizstrādā darbu iesniegšanas grafiks, un skolēnam digitāli jābūt pieejamam šim materiālam, kas dod iespēju skolēniem pašiem plānot savu laiku, izvēlēties darbu nodošanas formu – iesniegt prasīto mazāku darbu veidā pakāpeniski, bet regulāri, piemēram, katru nedēļu, vai visu uzreiz, piemēram, reizi mēnesī (var būt arī citi skolotāja norādījumi). Tā tiek attīstītas skolēnu pašorganizēšanās spējas, veicināta atbildība par mācīšanos.

Cits ne mazāk svarīgs aspekts, skolēniem rakstot emuārus, ir iespēja mācīties kopā. Tādējādi skolēniem var piedāvāt veikt pašvērtējumu (izmantojot snieguma aprakstus jeb t. s. rubrikas vai kritēriju sarakstu) vai vērtēt savu vienaudžu veikumu, sniedzot atgriezenisko saiti. Ja skolotājs vērtējumu ieraksta vai atgriezenisko saiti sniedz emuārā, tas rosina skolēnos vēlmi apmeklēt vienaudžu emuārus. Tā viņi uzzina, kā strādā klasesbiedri un ko viņi dara citādi, savukārt, lasot skolotāja komentārus, skolēni analizē sava darba kvalitāti, salīdzina to ar citiem. Tas palīdz mācīties vairāk un dziļāk.

Emuāra kā mācību darba formas tehniska ieviešana: īsa pamācība

Lai sāktu emuāra izveidi, gan skolotājam, gan skolēnam ir jāreģistrējas vietnē *blogger.com*, kas darbojas *Google* platformā. Līdz ar to reģistrācijai ir nepieciešams *gmail* konts. Interneta kanālā *Youtube* ir atrodamī videomateriāli⁴, kas soli pa solim parāda, kā veidot *blogger.com* emuāru, kādi ir tā pārvaldībai nepieciešamie rīki un funkcijas. Pēc tam jau skolotājs var arī parādīt skolēniem, kā to izdarīt. Emuāram var piekļūt gan no datora, gan telefona, lejupielādējot un uzstādot *blogger.com* aplikāciju vai izmantojot interneta pārlūkprogrammu. Lai veiktu iknedēļas ierakstus stundas beigās, skolēniem nav nepieciešama aplikācija, bet tikai telefons. Ja ir problēmas ar pieeju internetam vai tā darbības ātrumu, ierakstu var publicēt vēlāk. Skolēns stundas noslēguma daļā savas domas par aplūkoto tematu var veikt piezīmju aplikācijā, kas ir katrā telefonā un pieejama bez interneta pieslēguma.

Emuāru veidošanas procesā vēlams ievērot vairākus nosacījumus. Vispirms jau skolēniem brīdī, kad viņi veido savu emuāru, vairākkārt jāatgādina, kas šoreiz tas ir mācību rīks, nevis sociālās saziņas tīkla profils. Lai skolotājam būtu vieglāk pēc tam veikt savu darbu, skolēna emuāra nosaukumā vēlams norādīt viņa vārdu, uzvārdu un klasi (*marijazola11B*, nevis *MinecraftKing91*). Tas noteikti noderēs, kad būs jālasa un jāvērtē skolēnu emuāros rakstītais, tas palīdzēs arī, ja būs uzdevumi, kur vienaudžiem būs savstarpēji pašiem jāveic rakstītā vērtēšana.

Otrs svarīgs nosacījums ir izveidot emuāra drošības kontroli. Pēc reģistrācijas uzstādījumu sadaļā obligāti jāizslēdz iespēja atrast emuāru, izmantojot meklēšanas rīkus, piemēram, *Google* vai citus (veicamo darbību secība: *Privacy/Visible to search engines: turn off*.) Tagad skolēna emuāram var piekļūt, tikai izmantojot tiešo saiti, ar kuru viņš pats dalās. Ja reģistrācija veikta korekti, skolotājs konkrēto saiti var ievadīt manuāli (resp., *www.marijazola11b.blogspot.com*).

Lai arī *Google* platformas lietotnes tiek uzskatītas par drošām, neuzstādot šo drošības funkciju, skolēna emuāram var tikt sūtīti paziņojumi no digitāliem robotiem vai rasties citas neērtības. Piemēram, ja kāds *Google* meklētājā mēģina atrast skolēnu, pēkšņā piekļuve viņa rakstītajam var apdraudēt privātumu, atvērt pieeju citu skolēnu rakstītajam u. tml. Labāk no šādiem riskiem laikus pasargāties.

Noteikti jāvelta laiks kiberdrošības jautājumu atkārtošanai – nedalīties ar personisku informāciju, nepublicēt citu cilvēku personisko informāciju, it sevišķi telefona numurus, mājas adreses un citus privātus datus.

-
- ¹ *Starptautisko skolu noteikumi*. Ministru kabineta noteikumi Nr. 159, 11.03.2021. Rīga [tiešsaiste]. *Likumi.lv* [skatīts 12.11.2022.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/321682-starptautisko-skolu-noteikumi>
 - ² *Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem*. Ministru kabineta noteikumi Nr. 747, 27.11.2018., Rīga [tiešsaiste]. *Likumi.lv* [skatīts 12.11.2022.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/303768-noteikumi-par-valsts-pamatizglitibas-standartu-un-pamatizglitibas-programmu-paraugiem>
 - ³ *Starptautisko skolu noteikumi*. Ministru kabineta noteikumi Nr. 159, 11.03.2021, Rīga [tiešsaiste]. *Likumi.lv* [skatīts 12.11.2022.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/321682-starptautisko-skolu-noteikumi>
 - ⁴ *Create Blogger Account 2017*. Blogger Sign Up Tutorial for Beginners. Available: https://www.youtube.com/watch?v=Adph68NG-5I&ab_channel=WebTechTutorial

„Latvijas mācība”: starptautisko skolu pedagogu darba pieredze

2022

Latviešu valodas aģentūra

Meistaru ielā 10–401, Rīga, LV-1050

www.valoda.lv

